tása elé gátat kell vetni. A kormányra egy sürgős, hasznos, derék és alapos munkának az elvégzése vár itt; ebben a munkában számitania kell és számithat minden magyar ember és minden magyar párt támogatására. Hogy a ruthének megmentésének az ügye nem olyan egyszerü, mint a hogyan az ostoba és lelketlen demagógia feltünteti, az természetes. Most elsősorban a kazárokról van szó. De ez nemcsak kazárkérdés; ez a kulturpolitikának, a bátor és nagylelkü birtokpolitikának, a jó közigazgatásnak a kérdése is. A ruthént mindenekelőtt meg kell menteni fojtogatóitól; de ha a magyar állam csak a puszta életét mentette meg és azután ott hagyja, hogy meztelenül tovább dideregjen hegyeinek hideg nyomoruságában, akkor nagyon keveset tett. A magyar államnak földet, munkát, civilizációt, kulturát, jó közigazgatást, tökéletes igazságszolgáltatást kell a sivár ruthén vidékekre vinnie, — csak akkor mentette meg a ruthéneket. Ha annak az országos figyelemnek, a mely most a legsötétebb Magyarország felé irányul, ez lenne az eredménye, akkor válnék a kazárveszedelem ellen való harc igazán áldásossá, mert akkor igazán nyitott sebeket gyógyitana meg Magyarország élő testén.

EGYHÁZ.

A görög jogról.

Egy oly eszmét akarok megpendiiteni, mely — tudom — minden gondolkozó gör. kath. theologiát végzett ember agyában szunyad, vagy már szivét is nyomja, sőt esetleg nyelve hegyén lebeg s várja a kiröppenését, de aztán — az okot nem fürkézem — visszavándorol a régi régióba. Ez pedig e komoly kérdés: *hol a mi valódi, tiszta görög jogunk*? Nem a civakodási jog, hanem az egyház-jog. Én Diogenes lámpájával is csak töredéket találok.

Szabad nősülni a szt. rendek előtt, igy ez a görög-jog, de már — tudtommal — a consanguineitas bontó akadályának hetedik foka helyett a latin egyház-jog negyedik foka az irányadó. A ki csak némileg vizsgálja a valódi görög-jognak s a miénknek helyzetét, érdekes s kacagtatóan kedves dolgokon akad meg szeme. A miénk olyan, mint az az ur, kin szalon ruha, piros kesztyü és sárga cilinder diszeleg.

A latin egyház-jog labirinthusán a gombolyag cérna segitségével, melyet professorunk adott kezünkbe, döcögve átmentünk.

Azután természetesen kiváncsi voltam a mi speciális jogunkra. Az illetékes szakférfiak egyikét meg interjuvoltam (hogy publicista nyelven szóljak).

— Vannak-e nálunk fentartott esetek?

— Nincsenek.

— Miért? — folytatom.

— Mert bennünket a latin egyház-jog nem kötelez. Nekünk külön jogunk van.

— Ki kell-e az olyan pápai fegyelmi rendeleteket hirdetni a görögöknél, mint pl. a »Ne temere?«

— Nem. Oka az előbb mondott dolog. — Habár tudtam, hogy »ad Graecos non pertinet« volt a Gongregáció válasza, de azért érdeklődtem, mivel (valószinüleg tévedésből) ki lett hirdetve az egyik g. k. egyházmegyében és kötelezővé is lett téve.

— De kérdezem végre — hogyan lehetséges az, hogy mégis a legtöbb dologban teljesen egyezők jogiügyeink a latin egyház-joggal, holott csekély tudásom szerint a két jog olyan, mint két hatalmas különböző felfogással, szivvel, kedéllyel biró birodalom? — És erre kaptam velős feleletet:

— Nekünk magyarországi ruthén görögöknek tulajdonképen latin jogunk van. De azért van egy speciális szabadságunk: ha akarom a görög, ha akarom a latin jogot követhetem.

— Igen. Itt a bökkenő! Itt az igazság! — Miért tartják ezt?

— *Mert a Tridentinum parancsolja.*

— Miért nem tartjuk ezt ugy, mint a latinok?

— *Mert a görög-jog ezt igy kivánja.* (Itt jó ideig elgondolkozhatunk.)

Tudom én, hogy érzi ezt mindenki, s talán csak nincs alkalma ezt szóvátenni soknak. No de én sem berzenkedésből emlitem fel ezeket, hanem azért, mert eszembe jut, hogy jelenleg folyik a Vatikánban az általános jogi codificátió és ki tudja milyen lesz abban a mi jogi helyzetük. Talán négy-öt pontban ki lesz mondva a »ius proprium Ruthenorum« a többiről pedig akként lesz említés téve: »cetera autem iura eorum vide apud iura nostra.« Vagy esetleg szóba se kerülünk és maradunk a hogy voltunk görög-joggal, latin-joggal. Mily boldogak vagyunk is mi! »Nekünk két hazát adott végzetünk.«

Mi tehát a tennivalónk? Codificáljunk mi is, állapitsuk meg szilárdan a miénket s igy lesz ius propriumunk. Igaz, ez nem könnyü dolog, de azért nem emberfeletti munka. Ha öt-hat tanult jogászunk összeáll, s az anyagot feldolgozzák s azután az egyházmegyei zsinat elé — mely után sóvárogva áhitozunk — terjesztik és jön a többi rendben. Ha lesz codificált jogunk, mi is, s a többi jogtudorok is (a kik nagyon várják) örömmel fogják tanulmányozni. A lembergiek példát adtak zsinatjuk alkalmával, mi is megtehetjük. Igy lesz-e? Avagy csak az unokák kezdik pengetni ismét a dolgot? Különben bizonytalan e földön minden.

Grigássy Gyula

EGYHÁZI HIREK.

Lelkészi kinevezés. Thegze György jánki h. lelkész, kineveztetett saját kérelmére Alsószinevérre segédlelkészül.

Az amerikai magyar püspökség ügye. Lembergből jelentik a »Kath. Tud.«-nak: Gróf *Septicky* András lembergi görög katholikus ruthén metropolita-érsek négy hónapos amerikai utjáról hazaérkezett. A ruthén metropolita az északamerikai Egyesült-Államokban és Kanadában a helyszinen tanulmányozta a kivándorolt ruthének egyházi viszonyait. Behatóan foglalkozott a magyar és gácsországi ruthének egymáshoz való viszonyával. A magyarok, mint ismeretes, elégedetlenek *Ortinszky* püspökkel. Ezt nyiltan feltárták gróf *Septicky* előtt, sőt egyidejüleg Rómába küldték memorandumba foglalt sérelmeik leirását. Remélhető, hogy gróf *Septicky* személyesen győződött meg amerikai utja alatt arról, hogy a magyarok jogosan kivánják a saját külön magyar püspöküket és a metropolita nem zárkózik el az elől, hogy ilyen irányban érvényesitse befolyását Rómában.

Búcsu Bányafalun. F. hó 19-én, szent Miklós püspök névünnepén volt Bányafalun a szokásos évi búcsunap. Ezen alkalomra nagy számmal szoktak összejönni a népek a szomszéd ruthén falvakból. Ez idén azonban — mint mindenütt a Kárpátok között — itt is az idő igen rosz volt. Szinte csodálatos dolog hát, hogy a nagy templom egészen megtelt hivőkkel. Ez alkalommal az ünnepi szent misét *Dudinszky* Ákos szolyvai parochus mondotta, a szent beszédet pedig a helybeli lelkész, *Puza* Szilárd. A szent ténykedések után a helybeli lelkész a búcsun megjelent vendégeket dusan teritett asztalánál látta szivesen.

A lelkészek vasuti féljegye ügyében mozgalom indult meg oly célból, hogy a féljegykedvezményt a lelkészek is megkapják. Ha ezen jogos és a zónadijszabásnak komolyan tervbe vett tetemes megdrágitásával is indokolt mozgalom általános jelleget ölt, a magas kormány nem zárkózhat el e méltányos kivánság teljesitése elől. Azért alábbi, egyházkerületi határozatunkat azon tiszteletteljes kéréssel tesszük közé, hogy minden egyházkerület az illetékes országos képviselőhöz hasonló tartalmu s legalább az esperes és jegyző aláirásával ellátott kérelmet mielőbb felterjesszen. — Kivonat a tőketerebesi gk. egyházkerület lelkészeinek 1910 november hó 15-én Cselejben megtartott őszi gyülése jegyzőkönyvéből. 5. A lelkészi tanácskozás során inditvány tétetett az iránt, hogy a nagyméltóságu kereskedelemügyi miniszterium által az állami és közigazgatási tisztviselők, tanárok, tanitók stb. részére engedélyezett és vasuti féljegy váltására jogositó igazolványok kedvezménye a lelkészkedő papokra is kiterjesztessék, akik ugy egyházi, mint tanügyi, polgári és szociális téren kifejtett sokoldalu és közhasznu munkásságukkal erre valójában rászolgálnak, amely cél elérése végett szükséges, hogy az ezen ügyben az országban már megindult mozgalomhoz teljes erővel csatlakozzunk és ezen méltányos kérelmünk hathatós támogatására befolyásos férfiak pártfogását kikérjük. Határozat: Ezen egyházkerület lelkészei őszinte örömüknek adnak kifejezést, hogy a nagyméltóságu ke-

A GÖRÖG KATH. SZEMLE TÁRCÁJA.

Hegyvidéki emberek.

II.

A hogy rabolnak.

— Jól van Vaszily, hogy lásd, hogy én a te embered vagyok, hát adok neked hitelbe. Pedig már sokkal tartozol. No de jó, hát majd megfizeted, ha lesz.

Ád egy liter pálinkát, vagy egy véka kukoricadarát a ruthénnek a kazár, hivják a két-háromszáz uzsorás közül Leiser Icignek, Katz Chájimnak, Sáfár Herschnek. Rappaport Gedajló például nemrég halt meg s az ökörmezői telekkönyvben összeszámolom: pont százhusz ruthén föld, ennyi betétszám maradt a gyermekeire. Még kétszer annyi a többi községekben: Vizközön, Majdánkán, Cserjésen. Félmillióig állt a vagyona. Hány ruthén vérzett ebbe bele?

A ruthének kazármódra való előkészitése egy évig, másfél évig tart. Akkor magához hivatja a ruthént. Véletlenül nála van egy-két kazár társa. A tanuk. És azt mondja a kazár a ruthénnek:

— Vaszily, sokkal tartozol, jó lenne, ha fizetnél. Na, hát legalább számoljunk össze. Nézd, itt van. Emlékszel, ekkor adtam neked egy véka darát, meg félliter pálinkát. Ugye, annak az ára összesen hat korona.

— Igaz, ennyi.

— Aztán ekkor adtam ezt, ekkor adtam azt.

— A ruthén integet, a kazár pedig irja a számokat a papirra, háromszorosát annak, amit mond.

— No jó, ha ha nem tudsz fizetni, hát csak ird ezt alá, aztán hogy nekem is legyen valami, — hát talán azt hiszed, hogy én a te szépséges irásodból megélek — küldd el a tehenedet, tavaszszal visszakapod. Most jönnek a böjtök, ti ugy se ihattok tejet. (A görög katholikus vallás böjtje tiltja azt.) Aztán ugy sincs takarmányod, hát én kiteleltetem a tehenedet. Nem kaptok még egy olyan jó bolondot, mint én vagyok.

Az ötven koronás tartozás a papiron már százötven korona. Eljön a tavasz, a ruthén nem tud fizetni.

— Hát akkor hogy akarod vissza a tehened?

A ruthén — megint tanuk előtt — »nála hagyja« a tehenet. Ez már a kazáré. Akkor jön a per. Beperesiti az irást. És biró előtt egyezséget köt a ruthénnel, hogy havonta részletekben fizet. A mennyiben nem fizet pontosan: az egész összeg erejéig végrahajtási joga van a kazárnak.

Dehogy fizet szegény ruthén pontosan, dehogy fizet. Megkisérli a hinárból való szabadulást, — hiszen látta a társainál — megy kölcsönt kérni a takarékpénztáraknál. De a kazároknak pontos értesüléseik vannak. Mint sebzett vadat a holló, kiséri a kazár őket, minden takarékpénztár a kazárok kezében van. Nem kap a ruthén kölcsönt. Elárverezik. Senki nem licitál. Potom pénzen veszi meg hitelezője a birtokát.

A jobbágyság visszaállitása.

Hogy ez igy van, hogy ez nem egyes, szórványos eset, hanem általános üzleti gyakorlat a hegyvidéken, mutatja az a körülmény, hogy ma már a ruthén földek kétharmada kazár kézen van.

Mit csináljon ennyi földdel a kazár? Ki szántsa, növelje meg? Ki etesse a tehenkét a mely most már a kazáré? A fuvarozásra nem alkalmas gyöngébb mokány lovakkal ki szállitsa a még erdőjutalékba járó házi faszükségletet?

Mindezt a ruthén tegye.

A saját lovát oda adják neki, hogy azon kivül a mit a kazárnak kell szolgálatot tenni vele, használhatja a ruthén az eltartás fejében. A tehénnel is igy vannak már. A tej és a borju fele a kazáré. A földet müvelje meg harmadosba, felesbe.

Igy állitották vissza Mármarosban a kazárok a nemesi jobbágyságot és dézsmát. Már uri lakokat kezdenek maguknak épittetni, egy kis kastélyt is láttam már, ha jól emlékszem: Padobócon, Smile Grünbergerét.

A lusta nép.

Hat nap alatt negyvenkét ruthén házat kerestem fel. Összevissza minden községben és havasi telepen, a hová sokszor csak lovon vagy négykézláb tudtam felmászni. Mind egyformák a házak, fagerendákból épitve s majdnem egyforma bennük a nyomoruság is. A nyomoruság, melyről a magyar közönségnek fogalma sincsen. Nem egy családdal beszéltem, a melyik tiz éve nem evett hust! Zabkenyeret esznek, a polyvával együtt őrölve, hogy több legyen. A melyik kukoricakenyeret eszik, az már jó módu. Eszik egyik napról a másikra s egyik évről a másikra. Magammal hoztam ilyen »kenyereket«, »Az Est« fiókkiadóhivatalának kirakatában megnézhetik az érdeklődők.

Nézzék meg, kérem és mondják meg maguknak, hogy attól a néptől, a mely ilyennel táplálkozik, lehet-e kivánni, hogy dolgozzék? Hogy ne legyen lusta? Hiszen az ő lustaságuk nem más, mint a testük sorvadása. Nem táplálkoznak, az étlenségtől elernyedt, petyhüdt